

Motion till riksdagen

1987/88:Jo203

av Anna Wohlin-Andersson och Ivar Franzén (c)
om reservkraftverk inom lantbruket

Den svenska försvarsbudgeten omfattar nästan 25 miljarder kronor. Men hur många tekniska hjälpmedel vi än utrustar oss med kan vi inte försvara oss om inte såväl militärerna som folket bakom linjerna har skor, kläder och mat. Den här motionen skall handla om en del av vår livsmedelsförsörjning.

Sedan andra världskriget har produktionen av mjölk, kött, fläsk och ägg i hög grad centraliserats. Ca 50 % av de ägg vi i dag äter produceras vid s. k. äggfabriker och ca 25 % av det fläsk vi konsumerar kommer från s. k. svinfabriker. Även mjölkproduktionen sker nu i betydligt färre besättningar där medelkobeståndet i stället är större. Som exempel kan nämnas Vånga socken där en av oss motionärer bor. Där fanns 1945 ca 120 mjölkproducenter, 1984 fanns 18 och i dag finns 9.

Även om utvecklingen mot djurfabriker nu förhoppningsvis skall brytas, kvarstår det faktum att så här har vi det nu. Produktionen har inte bara centraliserats, den har också i mycket hög grad mekaniserats. Hönsen i en s. k. äggfabrik är helt beroende av att fläktsystemet går, och de överlever inte många timmars elavbrott. Även i större svinstallar dör djuren efter ca ett halvt dygn om fläktarna stannar. Vad gäller mjölkningen sker den numera i det övervägande antalet ladugårdar med releasersystem. Det betyder att mjölkmaskinerna inte kan köras med enbart remöverföring från traktorn. Ett elavbrott betyder alltså att korna inte kan mjölkas, vilket betyder att konsumenterna inte får någon mjölk.

Det andra stora problemet när det gäller nötkreaturbesättningar är vattenförsörjningen. En ko dricker ca 80 liter vatten per dygn. En medelbesättning på 25 kor behöver alltså 2 000 liter vatten per dygn. De handpumpar som ofta fanns i ladugårdarna förr är lika skrotade som de gamla mjölkmaskinläggningarna. Att på annat sätt forsla in dessa mängder av vatten är så gott som omöjligt, varför det bara återstår att släppa djuren lösa oberoende av årstiden.

Även spannmålsproduktionen är numera mycket beroende av elström. Nästan all spannmål tas med skördetröska och behöver sedan torkas om den inte skall mögla. Antingen man använder varmlufts- eller kalluftstork måste fläktarna ha ström. De gamla självbindarna är skrotade och hästarna slaktade och konsten att slå med lie så gott som utdöd. Sammanfattningsvis: Utan elström kan vi inte klara vår livsmedelsförsörjning.

Vid behandlingen av vår motion 1983/84:689 avslag näringsutskottet

motionen med hänvisning till arbetet i kommissionen om elförsörjningens sårbarhet. Betänkandet Säker elförsörjning (SOU 1984:69) kom 1984. Kommissionen konstaterar: "Frekvensen av elavbrott är betydligt högre i landsbygdsnätet än i tätortsnätet. Det gäller särskilt äldre nät med blanktrådsledningar. För abonnenter ute i radiellt matade nätdelar kan avbrottstiderna bli långa. Lantbruk med stora djurbesättningar hör erfarenhetsmässigt till de verksamheter som – bortsett från industrin – drabbas hårdast av elavbrott. Vid elavbrott kan djur komma att lida allvarlig skada om tillräcklig reservkraft saknas."

Mot. 1987/88

Jo203

För att illustrera detta bifogar vi en tabell gjord av ÖCB.

KÄNSLIGHET FÖR ELAVBROTT

Tid	Funktion	Konsekvens
1 sekund	operationsbelysning datorer	systemet stannar
1 minut	intensivvård	respiratorer, dialys osv.
15–30 minuter	fjäderfäuppfödning	djuren dör
2 timmar	stora svinstallar vattenförsörjning	bristande ventilation
8 timmar	värmeförsörjning mjölkkor SJ signaler	
10 timmar	telestationer med batterireserver	

Kommissionen anser att "Det är önskvärt att fler djurhållande lantbruk anskaffar reservkraft. Detta är också ett starkt beredskapsintresse speciellt för gårdar med mjölkobesättningar." Med anledning av detta beslutade riksdagen på regeringens förslag att statliga lånegarantier skulle kunna lämnas för investeringar i reservkraft. Detta är dock inte tillräckligt.

När det gäller andra samhällsviktiga funktioner föreslås att stat, kommuner och landsting tar det ekonomiska ansvaret för nödvändiga beredskapsåtgärder. Men när det gäller att genom anskaffning av tillräckligt många och driftsäkra reservaggregat garantera försörjningen av baslivsmedel även under ofärdstider, skall de enskilda lantbrukarna själva stå för dessa kostnader.

Detta är orimligt. Här måste staten gå in med ett finansiellt stöd för att trygga vår livsmedelsproduktion under krig och avspärning.

I en avvikande mening i försvarsutskottets yttrande 1985/86:6y över Motioner om reservanordningar vid störningar i elförsörjning skriver Gunnar Björk i Gävle och Ingbritt Irhammar, båda (c), bl. a.: "Det kan inte förutsättas att kommunerna annat än undantagsvis har möjlighet att hjälpa lantbrukare vid elavbrott. Redan nu kan statliga lånegarantier lämnas för investeringar i reservkraftverk till jordbruk. Under en övergångstid bör utgå statsbidrag för anskaffning av reservaggregat till lantbrukare med djurhållning, förslagsvis till 25 % av kostnaderna för aggregat och installation." I en reservation i näringsutskottets betänkande 1986/87:34 ansluter sig centern och vpk till denna åsikt.

De reservaggregat som i dag finns i handeln kostar med en effekt på ca 25 kVA 25 000–30 000 kr. Det behövs 20 000–25 000. Trots en drive från LRF:s sida finns i svenskt lantbruk i dag endast ca 6 000 reservkraftverk.

Mot. 1987/88

Jo203

Vi anser det därför rimligt att staten ger ett bidrag med åtminstone 25 % för anskaffning av reservkraftverk.

Ett statligt stöd till inköp av reservkraftverk till lantbruket kommer att innebära en större efterfrågan vilket, om den samordnas, kan leda till att industrin stimuleras till att ta fram billigare och bättre reservaggregat med litet behov av underhåll – ett arbete som även kommissionen bedömde som angeläget.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi

att riksdagen beslutar att ett 25-procentigt bidrag skall utgå till de lantbrukare som anskaffar lämpligt reservkraftverk för att trygga sin animalieproduktion.

Stockholm den 11 januari 1988

Anna Wohlin-Andersson (c)

Ivar Franzén (c)